

РОЛЬ ЧОЛОВІКІВ У БОРОТБІ ІЗ ГЕНДЕРНИМ НАСИЛЬСТВОМ (НА ПРИКЛАДІ США)

Тамара МАРЦЕНЮК

У сфері забезпечення гендерної рівності США відомі, зокрема, серед міжнародної спільноти, як країна, що успішно працює із питанням подолання гендерного насильства. Так, Національна коаліція проти домашнього насильства вже понад 30 років займається подоланням насильства в сім'ї. Окрім «16 днів протидії насильству», у США створено окремі кампанії для привернення уваги до певних аспектів цієї проблеми. Досвід США щодо боротьби з гендерним насильством є цінним з погляду на його довготривалість і масштабність. Ще в 1960-70-х роках проблема гендерного насильства актуалізувалася завдяки активісткам другої хвилі фемінізму. Тепер це – цілий рух проти насильства, який об'єднує велику кількість державних структур і громадських організацій. Важливою ознакою активності є те, що чоловіки на рівні із жінками долучилися до діяльності з подолання насильства, зайнявши свою нішу, яку називають чоловічим рухом проти насильства (antiviolence men's movement).

Проблема гендерного насильства: статистичні дані

У США, як і у світі загалом, питання насильства проти жінок залишається актуальною проблемою. Маючи тридцятилітній досвід попередження і подолання насильства, американці ретельно підраховують масштаби проблеми та ризику, пов'язані з нею.

Згідно з даними Національної коаліції проти домашнього насильства, 25 % жінок зазнають домашнього насильства протягом життя¹. З'ясовано, що жінки віком 20-24 роки мають найбільшу вірогідність зазнати насильства з боку інтимного партнера. Близько 2/3 усіх зґвалтувань у США відбулися з боку особи, яку жертва знала². Кожна

шоста жінка протягом життя була жертвою зґвалтування чи спроби зґвалтування.

Чоловіки-активісти та чоловічі організації проти насильства

Чому певні чоловіки вирішили присвятити своє життя активізму задля жінок? Вони почали помічати, що насильство, у тому числі й сексуальне, чиниться переважно проти жінок, а агресорами є чоловіки. Тому, якщо чоловіки – значна частина цієї проблеми, можливо, вони повинні щось зробити, аби її зрозуміти і розв'язати. Такою є передісторія створення чоловічих організацій, у тому числі й «Чоловіки можуть зупинити зґвалтування», заснованої у 1997 році у Вашингтоні.

Активісти чоловічого руху проти насильства добре знають, що насильство з боку інтимного партнера – одна з найбільш поширених форм насильства проти жінок. Координатор тренінгів чоловічої організації «Чоловіки можуть зупинити зґвалтування» (Men Can Stop Rape) Джозеф Самалін зазначає: «85-90 % сексуального насильства

¹ National Coalition Against Domestic Violence, Domestic Violence National Statistic. // [http://www.ncadv.org/files/DomesticViolenceFactSheet\(National\).pdf](http://www.ncadv.org/files/DomesticViolenceFactSheet(National).pdf).

² Дані Rape, Abuse and Incest National Network, USA. // <http://www.rainn.org/>

в США чиниться з боку особи, яку жертва знає (звісно, незнайомці теж це роблять, але рідко). Тобто, найчастіше сексуальне насильство відбувається у контексті усталених відносин». Саме про таке насильство значно важче повідомляти, адже воно є радше приватною справою. Питанням довіри, яку обмануто. Тому домашнє насильство, передусім сексуальне, досить рідко ідентифікується органами державної влади та громадськими організаціями. Про нього жертви найчастіше мовчать. І завдання руху проти насильства – розірвати цей ланцюг мовчання.

"85-90 % СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА В США ЧИНИТЬСЯ З БОКУ ОСОБИ, ЯКУ ЖЕРТВА ЗНАЄ."

Співзасновник організації «Звернення до чоловіків» (A Call To Men³) Тед Банч⁴ переконаний: чоловіки завжди долучалися до жіночого руху, що боровся проти домашнього насильства. Просто чоловіки були менш помітною силою. Наразі в США ситуація змінюється: чоловіки звертаються до інших чоловіків щодо глобальної проблеми насильства проти жінок. Подібних організацій, які проводять освітні тренінги, інформаційні кампанії, безпосередню роботу в спільнотах чимало: окрім уже згаданих, це «Залучення чоловіків» (Men Engage), «Чоловіки зупиняють насильство» (Men Stopping Violence) та інші.

Стратегічно важливим є використання так званого типу освіти «рівний рівному», коли саме чоловіки пояснюють іншим чоловікам, у чому проблема. Коли чоловіки мають змогу сісти і поговорити, чому вони є агресивними, сильними і неемоційними. Що означає бути чоловіком? Що очікує американське суспільство від американського чоловіка? Що очікує їхня локальна спільнота та родина? Чи зручно почуватися хлопці й чоловіки у суспільстві, де сила та влада проявляються шляхом пригнічення слабших, які найчастіше є жінками?

Активіст Джексон Катц⁵ працює з підлітками в школах, показує їм навчальний фільм «Круті хлопці: насильство, медіа і криза маскуліності» (Tough Guise: Violence, Media & the Crisis in Masculinity⁶) і обговорює потім проблемні аспекти фільму – що означає бути справжнім чоловіком в американському суспільстві і як цей образ зображується засобами масової інформації.

³ Онлайн-сторінка організації «A Call to Men» <http://www.acalltomen.org/>

⁴ Детальніша інформація про Теда Банча: <http://www.un.org/en/women/endviolence/TedBunch.shtml>.

⁵ Онлайн-сторінка активіста Джексона Катца <http://www.jacksonkatz.com/>

⁶ Детальніша інформація про фільм: <http://www.imdb.com/title/tt1139643/>

Значний вплив на розвиток чоловічої активності в США мала «Кампанія білої стрічки» (White Ribbon Campaign⁷), яка започаткована в Канаді у 1991 році. У 1989 році в одній із шкіл Монреаля у результаті стрілянини загинуло 14 жінок. Як виявилось, агресор здійснив цей злочин на ґрунті ненависті до жінок і фемінізму. Чоловіки, які підтримують гендерну рівність, вирішили об'єднатися задля попередження подібної мізогінії. Наразі ця ініціатива діє в 60-ти країнах світу. Кампанія символізує намір чоловіків ніколи не чинити насильства, не сприяти йому чи не залишатися байдужими до питання насильства проти жінок.

Досвід залучення чоловіків до боротьби із насильством проти жінок набуває все більшого розповсюдження загалом у світі. Так, Генеральний секретар ООН у 2009 р. заснував Міжнародну мережу чоловіків-лідерів, які протистоять насильству проти жінок⁸. До мережі залучені письменник Паоло Коельо, екс-міністр закордонних справ Італії Франко Фраттіні, екс-президент Чилі Рікардо Лагос та інші. Серед них і двоє відомих американських активістів чоловічого руху проти гендерного насильства.

Інформаційні кампанії з протидії гендерному насильству

Фахівці/-чині стверджують, що важливо проводити масштабні інформаційні кампанії через медіа. Окрім «16 днів протидії насильству», у США створено окремі кампанії для привернення уваги до груп ризику насильства. Наприклад, президент Барак Обама оголосив лютий 2011 року місяцем привернення уваги до насильства серед підлітків, які зустрічаються (Teen Dating Violence Awareness and Prevention Month). Квітень вважається місяцем уваги до сексуального насильства (Sexual Assault Month), а жовтень – до проблеми домашнього насильства (Domestic Violence Month).

Якщо ж звернутися до проблеми насильства серед підлітків, то, згідно із статистичними даними, кожен / кожна третій/-тя знає насильства чи знущання з боку однолітків. Громадські організації постійно готують інформаційні та освітні матеріали для шкіл, аби привернути увагу до проблеми знущання. Наприклад, одна з кампаній мала слоган «Допоможи розірвати цикл насильства» і закликала учнівство поширювати інформацію про проблему у своїх навчальних закладах.

Активістська спільнота переконана, що спільними зусиллями можливо донести до різних чоловіків – незалежно від віку, етнічної приналежності, рівня доходу та ре-

⁷ Онлайн-сторінка кампанії <http://www.whiteribbon.ca/>

⁸ Детальніше дивіться на UNiTE, an international network of male leaders working to end violence against women. // <http://www.un.org/en/women/endviolence/network.shtml>.

гіону – проблему, яка стосується кожного. Адже чоловіки мають мам, сестер, доньок, і не хочуть, аби вони страждали. Тед Банч захоплено каже, що за 5 років діяльності його організація «Звернення до чоловіків» залучила 25 тисяч чоловіків. Вони переконані, що справжня людина не повинна чинити насильство та принижувати гідність інших. На сайті організації було розміщено заклик до 10 дій, які чоловіки можуть зробити, аби попередити домашнє та сексуальне насильство:

1. Визнай, що чоловіче домінування є основою домашнього і сексуального насильства.

2. Не підтримуй і не мовчи стосовно чоловіків, які чинять насильство.

3. Не виконуй ті соціально сконструйовані ролі, які передбачають насильство.

4. Мовчання – це підтримка. Коли ти мовчиш щодо фактів домашнього насильства, свідками яких стаєш, ти таким чином сам підтримуєш насильство.

5. Виховуй синів і молоде покоління чоловіків щодо попередження домашнього насильства.

6. «Звільнися від чоловічої клітки (man box)» – кинь виклик традиційним стереотипам про маскулінність, які базуються на проєві сили та насильства.

7. Прийми факт того, що насильство проти жінок не скінчиться, якщо чоловіки не стануть частиною розв'язання проблеми.

8. Не підтримуй хибні уявлення про те, що причиною домашнього насильства є психічні хвороби, хімічна залежність, психологічна нестабільність, стрес тощо. Коріння насильства – це чоловіче домінування та відповідна соціалізація чоловіків.

9. Візьми відповідальність за створення ефективних шляхів поширення інформації про проблему домашнього і сексуального насильства.

10. Створи відповідальну чоловічу підтримку у власній спільності задля подолання насильства проти жінок.

З проблемою сексуального насильства намагаються боротися як на загальнодержавному, так і на локальному рівнях. Зокрема, Далласський кризовий центр з питань зґвалтувань (Dallas Area Rape Crisis Center) створив просвітницький ролик «It's Time-Sexual Assault Awareness Month» для мешканців/-ок свого штату Техас⁹. В інформації до ролика зазначено цифри, які не залишають байдужими: кожна п'ята жінка та кожен двадцятий чоловік у штаті Техас були жертвами сексуального насильства. Відео заохочує свідомих мешканців/-ок: «*Настав час створити спільноту, де сексуальне насильство не толерується*».

⁹ Дивіться відео «It's Time-Sexual Assault Awareness Month 2011» <http://www.youtube.com/watch?v=-rYQkVea0kk>.

Вдалий приклад іншого відеоролика – увага до «мовчання друзів» щодо проблеми сексуального насильства¹⁰. Ще один приклад інформаційної кампанії – Коаліція проти сексуального насильства штату Колорадо (Colorado Coalition against Sexual Assault) розробила на перший погляд досить простий, але змістовний ролик із використанням годинників, які активно «цокають» і потім дзвонять, символізуючи «настання часу» до дій¹¹.

Ситуація із чоловічими організаціями в Україні

Кампанія білої стрічки

Україна не стала винятком щодо підтримки ініціативи залучення чоловіків до питань гендерної рівності та боротьби із насильством. Звісно, масштаби далекі від американських, але ще все попереду. У 2009 році в рамках Національної кампанії «Стоп насильству!» в Україні було створено Національну мережу чоловіків-лідерів проти насильства, які об'єдналися задля прийняття уваги суспільства та подолання цього ганебного явища. До складу мережі увійшли українські політики, спортсмени, митці, громадські діячі, які беруть активну участь у суспільному житті країни. Громадські центри «Чоловіки проти насильства» утворилися у низці областей за підтримки Програми рівних можливостей ООН (у Вінниці, Києві, Луганську, Ужгороді, Херсоні)¹². Деякі організації малоактивні наразі, інші – активніші. У 2002 році на базі Школи рівних можливостей започатковано молодіжний рух «Юнаки проти насильства». Будемо мати надію, що з часом американський досвід залучення чоловіків до боротьби із насильством активно пошириться і в Україні.

¹⁰ Дивіться відео «Speak Up, April is Sexual Assault Awareness Month» <http://www.youtube.com/watch?v=VMjSjxInY-I&playnext=1&list=PLF25A215E02573D14>.

¹¹ Дивіться відео «It's Time to Get Involved» <http://www.youtube.com/watch?v=QY88QO--Phg>.

¹² Детальніше в інформації «Юнаки проти насильства» http://www.gender-ua.org/men_against_violence.php.